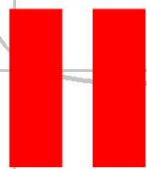

RA PO RT!

**ryze
avantgardní
pravidelná
občas
rýpavá
tiskovina**

Accio komnata nejvyšší potřeby

Úvodník ▲ Barbora Schneiderová

Duch místa je se mnou často; mám extrémní tendenci zamilovávat se do míst, která jsem zrovna navštívila. Většina odezní, jiná zůstávají: voňavé trhy marockých měst, větrné břehy kodaňských pláží, sobotecká zahrada Šrámkova domu a nakonec různé kouty Sudet. Kouzlem letošního ročníku Sobotky je, že dvě poslední se tu nečekaně setkávají.

Zahrada je jako komnata nejvyšší potřeby. Čas vydat se sem a trávit tu letní dny dozajista nadejde ve chvíli, kdy ji nejvíc potřebujete. Pak tu sedíte, nehybně pracujete na lavici, dřevění vám zadek, ale zaručeně k vám přijde všechno, co potřebujete: miloucké tváře raportlí redakce ochotné nosit vám drinky z Vokýnka, párky v rohlíku, když vám vyhládne, nebo dokonce nečekaný program, vyžene-li ho včelí roj z fary.

Sudety jsou kouskem domova, i když pro Plzeňáčku míň než pro Lukáše Houdka, který včera představil své fotky ve spořitelně. Nevyřčená tragédie míst, kde bloudí spousta duchů v rozvalinách na překrásných zarostlých loukách, ať už za nimi mířím na sever, nebo na západ, mě fascinuje. Provokuje mě i vytrvalá snaha Čechů otázky odsunu zásadně neotevírat a před zpustlými vesnicemi zavírat oči. „Jako bychom vlastně ani nechtěli vědět, kdo zde žil před námi. Možná z toho máme strach,“ řekl Lukáš Houdek ke svým fotografiím v jednom z rozhovorů. Smutné. Poslouchejme ducha míst a třeba se zbavíme jednoho z největších duchů naší minulosti.

Autorka na Houdkovu výstavu vyrazila pozdě a uvidí ji až dnes.

PROGRAM - PONDĚLÍ 4/7

8:30 Zahrada Šrámkova domu

Prezence dětských dílen – registrace přihlášených účastníků, seznámení s lektory

9:00 Spořitelna

Epifanie místa: genius loci a horizonty domova – přednáška PhDr. Miroslava Joukla, Ph.D., o tom, jak jsme spjati s místy a co nabízejí pro naše životy

11:00 Šrámkův dům

Návštěva u Šrámků – tradiční prohlídka muzea s diskusí o genu loci (Šrámkovy) Sobotky a Šrámkově domácí obuvi

14:00 Zahrada Šrámkova domu

Brněnští básníci – autorské čtení Petra Veselého, výtvarníka malujícího slovem

15:00 Hřbitov

Hřbitov – scénické čtení, impresie místa paměti, minulosti a vzpomínek

16:00 Socha sv. Jana Nepomuckého u kostela

Sobotecká zastavení – procházka městem kantorů, ševců a básníků s Karolem Bílkem a Olgou Bičíšťovou

16:00 Děkanství

(pro děti od 6 let)

Zakousněte se do knihy – veselá dílna se špetkou pátrání mezi knihovními regály s Klárou Smolíkovou

19:30 Zahrada Šrámkova domu

(vstupné 400 Kč)

Pavel Čadek a Michal Horák – večer dvou mladých písničkářů

22:00 Spořitelna

Vznášet se jako ošklivej pták nad krajinou – poslech o krajině i paměti severních Čech v poezii Radka Fridricha

Pizzerie Maštal**Snídaně (7:30–10:00):**

Šolcův šoulet

Oběd (12:00–15:00):

Bramborová polévka

Znojemská vepřová plec, houskový knedlík

Kuskus se zeleninou a grilovaným hermelínem

Večeře (17:00–20:00):

Hovězí vývar s rýží

Krutí steak se sýrovou omáčkou, hranolky

Velký řecký salát s opečeným toastem

Vokýnko

Tvarohová pomazánka s pažitkou

Tříbarevný koláč

Antonín Profous na plac!*

Jazykové okénko ▲ Antonín Profous

Humprecht, vl. Humprechtsberg, zámeček při *Sobotce*, který založil Humprecht Černín z Chuděnic a na Kosti a l. 1672 dostavěl (Sedl. MSl. 300); hrabě si začal stavěti r. 1666 zámek Humprechtsberk, jak se po vůli hraběte měl jmenovati, a tak sluje v úř. korespondenci kostecké i veřejné až do poč. 19. stol., ale lid si záhy zkrátil tvrdé cizí jméno v prosté Humprecht (Jos. Peckař: Kn. o Kosti I, 151): 1667(!) Bauvertrag wegen Humprechtsberg, Sedl. z A. hradec.; 1790 Humprecht, ein sehr eingegangenes Schloss, führt den Namen von dem Grafen Humbert Czernin, der nach seiner Rückkehr aus der Türkei - - dieses Schloss auf türkische Art ovalförmig errichten liess, Schaller IV, 47; 1834 Březno - - ¼ St. nnw. liegt auf einem Hügel das herrsch. Schloß Humprecht - - das Schloß ist im orientalischen Styl erbaut und verdankt seine Entstehung dem Grafen Humprecht Černin von Chudenitz, Sommer II, 388.

Cizí os. jm. *Humprecht* jest u nás doloženo odedávna ve všech svých obměnách, na př. 903/906 c., Humperht, nobilis in comitatu Arbonis, CB. I, 34₂₅; 1052 Hunper-tus, s. Rufine eccl. presul, t. 52₁₀; 1387 Anna malerin resignat Jacobo Humprecht de Speir, marito suo,

TomZ. n. 306; 1389 Jacobus Huntprecht de Speyer resignat Annae pictorissae, conthorali suae, t.

Překlad německé pasáže: Smlouva o stavbě Humprechtbergu, Sedl. z A. hradec.; 1790 Humprecht, zámek s velkým historickým významem, nese jméno po hraběti Humbertu Černinovi, který po svém návratu z Turecka - - nechal tento zámek vystavět po tureckém způsobu ve tvaru oválu, Schaller IV, 47; 1834 Březno - - [¼ h. ssz.] leží na kopci vladycký zámek Humprecht - - zámek je vystavěn v orientálním stylu a vděčí za svůj vznik hraběti Humprechtu Černinovi z Chudenic, Sommer II, 388.

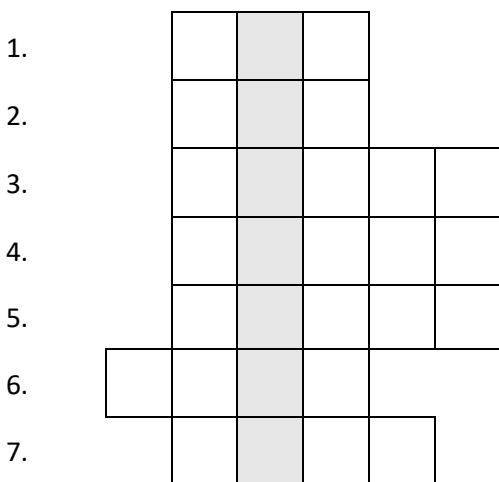
*Následující text je v plném znění převzat z příručky *Místní jména v Čechách*.

Die Autorin der Übersetzung haftet nicht für Richtigkeit der Angaben.

Raport! dětem

Křížovka ▲ Redakce

V tajence najdeš vyjmenované slovo po B!

1. Opak NE je ...
2. Jak řekneš jinak „ples“?
3. Žito, pšenice, ječmen a oves jsou druhy ...
4. Kdo plave ve vodě a má ploutve?
5. Kus rozbité skleničky
6. Z jaké rostliny kromě obilí se vyrábí pivo?
7. Průhlednou výplň okna tvoří ...

I titáni literatury se mohou veselit

Raportáž ▲ Vojtěch Jandera

Letošní zahájení festivalu se neslo ve znamení sedmdesátého výročí úmrtí Fráni Šrámka, čemuž odpovídala i výzdoba zahrady Šrámkova domu. Akci uvedli Jan Trč a Adam Hošek krátkou promluvou o významnosti právě letošního ročníku, do které následně vstupovali další členové Studia Šrámkova domu z prostoru registračního stánku.

Tento poněkud pomalý rozjezd a vcelku bizarní vstupy do úvodu dvou zmíněných moderátorů mohly

u některých z diváků vzbudit poněkud rozporuplné pocity ústící v lehké záchvěvy trapnosti. Většina návštěvníků zahrady však netušila, že někteří z nich budou vtaženi do děje úvodního představení. Řada členů publika před začátkem akce obdržela od moderátorů drobné lístečky s větou, kterou mají pronést v reakci na určitou repliku moderátora či jiného diváka. Díky této interaktivní vsuvce se pak celé představení mohlo posunout dále k hudebním čísům, přičemž část z nich v podobném provedení zazněla již na předchozích ročnících festivalu. Byť šlo tedy částečně o recyklaci, jednotlivé výstupy do sebe dobře zapadaly. Vyvrcholením této veselé frašky pak bylo teatrální otevření zahradní brány, za kterou se zjevila busta samotného velkého básníka v dešti pestrobarevných konfet za hudebního doprovodu písně *Muž číslo jedna* s pozměněným textem.

Byť samotná busta zůstala pevně na svém podstavci, podobné zbavování významných českých osobností (nejen literárního světa) jakési aury nedotknutelnosti a škrobené důstojnosti nelze než kvitovat. Často totiž při jejich vzpomínání a studiu jejich děl zapomínáme na skutečnost, že nešlo o polobohy, ale o lidi z masa a kostí s vlastními poklesky a bezpochyby taktéž smyslem pro humor. Účinkující z řad Studia Šrámkova domu letos dokázali, že dokáží umně pracovat s elementem trapnosti v komedii a udělat z obligátního ceremoniálu zábavnou taškařici, do které mohou být vtaženi všichni zúčastnění.

Autora vytrhla ze spaní zvuková zkouška na zahradě.

Who the f*ck is Luboš Patka

Raportáž ▲ Ondřej Chaloupecký

Když Eva Marková skončila jako programová ředitelka Šrámkovy Sobotky, určitě nejen redakce *Raportlu* se začala bát dalšího směřování festivalu. Loňský ročník byl hlavně kvůli covidu velmi specifický a myslím, že to ve svých reportážích a recenzích zohlednila i naše redakce. Rok hájení už ale skončil.

Tendence zvat umělce z regionu byla znát už loni, letos tento trend ale pokračuje a sílí. Bohužel. Na včerejší vernisáži fotografií Luboše Patky na faře jsem chvílemi myslel, že jsem se ocitl na besídce žáků místní základní školy. Nechápu, proč jsme museli poslouchat rozvrzaně falešnou houslovou hru dospělého syna vystavovaného autora (a proč hrál melodii z Pána prstenů, proboha!), nechápu, proč měl průvodní řeč člověk, který neznal ani autora, ani jeho tvorbu („Jak jsem tak zběžně zhlédl ty fotky, tak vidím, že Luboš Patka nefotí jen Sobotku, ale i místa vzdálenější.“), nechápu, proč amatérský fotograf dostal stejný prostor v rámci festivalového programu jako třeba Lukáš Houdek (doporučuji reportáž Ondřeje B. Vinše v dnešním čísle).

Do očí bijící je i srovnání se sobotní vernisáží výstavy grafiky Anny Mackové, o které jsem psal ve včerejším čísle. Ivana Kozla a Přátele Šolcova statku jsem chválil za promyšlenou dramaturgii, uvedení zasazení autorčina díla do kontextu jejího života. O včerejší akci nic takového říct nejde. Možná proto, že zasadit dílo

fotografa do kontextu jeho života nejde, když na otázku „Kde berete inspiraci?“ odpoví: „Když se mi podaří vyfotit hezkou fotku.“

Fotografie samotné za hlubší analýzu nestojí. Kdyby je autor prezentoval na Rajčeti, a ne na festivalu, bylo by to úplně nejlepší. Hlavním kritériem pro výběr umělců vystupujících na Šrámkově Sobotce by zkrátka nemělo být místo jejich narození. A to ani během ročníku, kdy je hlavním tématem *genius loci*, ani v ročnících příštích.

Autor na vernisážích odmítá víno, aby se nenechal unést.

O duchu krajiny

Esej ▲ Klára Krásenská

Tento text sám je nostalgickým úkrokem do míst Sobotky loňské, folklorní. Je o návratných a nenávratných cestách, pohybu krajiny, vyvolávání domova skrze duchy písní a odříkávání, zaklínání.

Poutní kniha-deník Ludvíka Vaculíka *Cesta na Praděd* (poprvé vyšla roku 2001) je pozapomenutým dílem souběžné cesty i návratu, a to dokonce v několika různých rovinách. Je to cesta podivuhodného přátelství a nakonec finálně dořeknutá vzpomínka na koňáře Josefa Zemana, který už (také díky Vaculíkovi) navždy zůstane pevně spjat se statkem (ve skutečnosti hradcem) v Bezejovicích na Benešovsku.

Odtud se Vaculík se Zemanem a několika žáky tamní zemědělské školy vydali v létě 1966 vezení jedním povozem a příslušným počtem koní na cestu, na horu Praděd. Vaculík rukopis rozepsal o tři roky později, ale vrátil se k němu až za jednatřicet let. Cesta započatá a navrácená, cesta textu a vzpomínky na přítele, na místo, duchovní prostor utvořený vzájemným prolnutím míst konkrétních. Vaculík putoval na pomezí snu a vzpomínky (liší se vůbec tyto dva prostory?) a na Praděd putoval také skrze návrat. Nikoli do své individuální historie, ale do paměti kolektivní. Ze svého místa na kozlíku pozoruje ubíhající krajinu a vyvolává si předem nastudované příběhy, které zmapoval skrze novověké smolné (řečené také černé) knihy. Příběhy jsou to morbidní, magické, tragické, ale podstatné je, že jde o příběhy se jmény a příjmeními. Konkrétno lidského osudu vpité do záhybu cesty. Vypravěč-svědka je vyvolává a znovuprožívá, příležitostně i vypráví. Křísí stará kouzla

a zařikání, která nakonec propojují prostory, časy a bytosti v jednu koncentrovanou esenci, génia živoucího a stále přítomného.

Vaculíkovské Bezejovice tvoří jeden cíp krajiny napjaté na jihovýchod k Petráňovým Ouběnicím a ještě kus k (pod)blanickým návratům Daniely Hodrové a pak prudce na sever do topolovského Posázaví. Je to ostatně právě Josef Topol, kdo připisuje k *Příběhu Ouběnic* vlastní vzpomínku – z lásky k benešovskému kraji i z přátelství k Josefu Petráňovi. I on se do krajiny navrácí v podobě cesty: „[...] když někdy těžko usínám, vybavuje se mi utěšený obrázek – jak do Ouběnic šlapu na kole, koncem léta, mímám jeřabiny, jejichž plody už skoro uzrály, v Tomicích pak vysoký komín, na jehož vrcholku v hnízdě stojí čáp.“ Topol – podobně jako Vaculík – si však neuvědomuje jen onoho ducha, který snoubí vlastní vzpomínku, návrat a přítomnost. Vnímá krajinu jako šňůru korálků, jimiž je právě to sdílené, připomínané, opečovávané. Krajinu, do níž nevdechuje život jen člověk skrze svou přítomnost, ale krajinu, která žije a působí svým vlastním vnitřním životem. „Od mládí si myslím,“ píše Topol, „že naši ‚pohanští předkové‘ nebyli tak padlí na hlavu, když uctívali prameny, studánky, vrchy (i ten Blaník je toho důkazem) a stromy – byla to úcta k tomu, v čem po staletí žijeme a co je naší nedílnou součástí.“ Ostatně, Bohuslav Balbín ve svých *Rozmanitostech* zaznamenává léčivé a zázračné prameny a vody i památné hory a vyjadřuje naléhavou touhu přivolat čtenáři vzpomínky na „studánky, potoky, háje a lesy“, které „vedou před oči dávné obrazy“.

Vrátím se zpět k cestě. Čím víc přemýšlím o místě, o lidském hledání, vzpomínání i zapomínání, tím silněji se mi vyjevuje – ne strnulost místa, kdesi uzamčeného v čase a prostoru, ale místo-cesta, místo v neustálém, přelévavém pohybu mezi pamětí vlastní a sdílenou, mezi přítomností k něčemu i od něčeho, mezi podobou vnější a vnitřní. Hovoříme přeci o duchu místa, jakémisi neviditelném životě, který dovede unést i radikální změnu viditelné formy.

I já jsem z kraje, o němž psával Vaculík, Topol a Petráň. Beru do úst tatáž jména vesnic, potoků, rybníků, šlapu na kole do stejných kopců, sedávám ve stále stejné bystřické hospodě i kostele. Zjara jsem procházela cestou, kterou chodil Vaculík od vlaku z Bystřice do Bezejovic a z několika drobných poznámek se dá sestavit. Jde se lesem, dívám se na stromy: tys tu tehdy byl a ty ještě ne, ty jsi byl viděn, ale už nejsi. Vstupuji do cizí vzpomínky, jdu cizí cestou, na kterou se vzpomínalo, ale já na ni teprve vzpomínat budu a už je i moje.

Vstupovat na cesty je jako příst na kolovratu, tam a zpátky a zase tam, chodí se v kruhu, nebo spíše ve spirále. Je to jako zpívat píseň, vyslovit modlitbu, oživit pokaždé totéž a přece jinak, pokaždé jinak se setkat s dušemi. Místa a duše se musí sprádat a navíjet. Čeněk Habart, učitel a kronikář, ve svých národopisných sbírkách publikovaných od 20. let minulého století zaznamenal řadu místních pověstí, dětských her i lidových písní. V jedné se zpívá: „Vrbětín je v černém lese / každý náký smutek nese.“ Černý, jehličnatý les s mihotavými ostrůvky mohutných buků a mechovými kameny už několik let není. Celý uschl

a vytěžil se, zbytky buků a bříz zpřelámaly vichřice. Ani „na Ouběnské návsi“, kde se pásaly krávy, už dávno není „pěkná studánka“, jak se zpívá v jiné písni. A přece se zpívá, je totiž možné zpívat a navazovat na cestu, která už po své spirále opsala tolik kruhů a tolik tváří. Těsně před usnutím někdy vídám ty černé lesy, které jsem znala. Někdy, když jdu prázdnou mýtinou, je vidím a přepadne mě onen duch místa, kterého bezpečně poznám po hlase, který je pořád týž, a přece jiný a do kterého dál v kruzích vplétám svou duši i píseň, dávnou, cizí – ale už i svou. Tak tedy – vstupovat na cesty v ponorných kruzích. Poznávat jejich duše a čekat na ně, dávat duši svoji, předávat ty staré, zapomenuté – knihy, modlitby, písně, sny. A s Josefem Topolem žehnat: „Kéž to dobře dopadne i s krajinou, s krajem, v kterém jsem se narodil a který miluju.“

Autorka právě sleduje koncert.

Pomozte české vědě!

Inzerát ▲ Eva Marková

Do připravovaného výzkumu hledám učitele a učitelky, kteří mají alespoň pětiletou zkušenost s výukou českého jazyka a především literatury na druhém stupni základních škol a v odpovídajících ročnících víceletých gymnázií.

Zajímá mě, jak pracují současní učitelé a co je trápí! Máte dvacet minut? Ráda vás pozvu do cukrárny! Zájemci necht' se prosím ozvou na 602 595 019. Tisíceré díky všem odvážným!

Musíš se rozpomenout!

Raportáž ▲ Ondřej B. Vinš

Od jisté doby mě fascinuje paměť míst a taky způsob, jakým si připomínáme traumata, jež jsou s nimi spojena. Právě komemorace je citlivé a leckdy kontroverzní téma. Jak zmiňuje například historička Aleida Assmann, ne vždy o její formě (nebo i nutnosti vůbec) panuje celospolečenský konsenzus. Vzpomeňme nedávné vyhocené diskuze ohledně památníku na místě romského tábora v Letech.

Lukáš Houdek do Sobotky přivezl svůj projekt z roku 2013, jenž na fotografiích a videích tematizuje vysídlení sudetských Němců v okolí Tachovska, tedy v autorově rodišti. Rozbořené ruiny opuštěných

vesnic a záměrně rozmazané obrysy znepokojivých figurín v krojích navozují tísnivou a makabrozní atmosféru. Na mysl mi bezděky vytane kostel v Lukové na Plzeňsku, v jehož lavicích na věčnou paměť sedí pospolu sochy německých i českých obyvatel. Je to silné a navýsost potřebné téma, zajímá mě proto reakce návštěvníků a návštěvnic. Vím totiž, co by na podobnou výstavu řekla moje babička, kterou vyhnala německá armáda z rodné vesnice, aby ji pak chvíli po návratu vyhnala pro změnu armáda československá lidová, když okolo vznikala vojenský újezd v Brdech. Lakonicky situaci vystihuje vyslechnutý komentář jedné starší návštěvnice: „Holt to byla taková doba.“ Snad ji i chápu. Nyní je však načase tu uplynulou dobu vytáhnout na světlo. Plně souhlasím s výrokem Lukáše Houdka, že sebevědomý národ musí mít odvahu reflektovat vlastní dějiny. Ostatně Rovensko pod Troskami není daleko.

Autor má Sudety rád.

In nomine patriotis

Recenze ▲ Jan Henyš

Na koncerty barokní hudby v kostele sv. Maří Magdaleny chodím každý rok rád. A to nejen z lásky k vážné hudbě. Vyměnit na pár chvil houpavou lavičku ze sluncem zalité zahrady Šrámkova domu za ohlazenou kostelní lavici a zaposlouchat se do starých polyfonních melodií znamená ocitnout se v jiném světě.

Rozverně pojmenování koncertního programu *GENUS LOCI – ROD MÍSTA aneb Špásy Spásy* věstilo, že se v kostele potká vysoké s nízkým, což je ostatně oblíbeným barokním toposem. Uskupení Literácy Jičín, které dle svých slov navazuje na tradici literátských bratrstev zrušených Josefem II., opravdu nabídlo opozici sakrálního a profánního. Ústy Michaela Pospíšila, který jičínské literátstvo vede a zároveň doprovází na různé nástroje, zazněly kromě barokních písní i dva druhy kázání. První z pera Františka Matouše Kruma, druhý z pohnutek samotného Michaela Pospíšila.

Právě Pospíšilovy komentáře mezi písněmi vyvolaly v kostele pozdvižení, byť tak tiché, jak to jen v kostele jde. Někdo se dokonce pozdvihl doslova a po několika prvních Pospíšilových větách opustil koncert. Genius loci byl kvůli své původní podobě – genus loci (rod místa) – překroucen v konzervativní estrádu, ze které jsme se dozvěděli, že plné stadiony nejsou kultura, hudba z cédéčka není hudba, covid znamená čert, roušky, pardon, náhubky nás připravily o úsměv a identitu – a vůbec, nemůžeme tu svou národní identitu v tý EU jen tak rozfofrovat. Vždyť obrozenci za ni položili život! A svatba je správně svadba, to *t* nám tam dali až Němci.

To vše bylo zaobaleno beránčím rouchem pokorného křesťanského narativu a hledání pravého smyslu slov (bez ohledů na to, že etymologie současnému významu slov odpovídá jen stěží).

Neskromná dvouhodinová doba trvání koncertu spolu s výše zmíněným způsobila, že svá místa za zvuků dobových nástrojů před koncem opustili další posluchači a posluchačky. Samotná produkce

zaměřená na autory spojené se Soboteckem nebyla nekvalitní (byť s koncerty posledních ročníků ji nelze srovnávat), věřím tedy, že si z včerejšího podvečera mohli mnozí odnést i dobrý celkový dojem. Ať už souzněli s vysokým, nebo s nízkým.

Autor vydržel.

A já už šest let trčím / v Bubenči na Praze 6 / a rostou mi vousy

glosa ▲ Marie Ferynová

Rezignovanými verši básníka Karla Škrabala začíná další glosa k letošnímu programu Šrámkovy Sobotky. Tentokrát se týká dramaturgie autorských čtení, tedy básníků (a básniček) spjatých s Brnem. Během týdne tedy vystoupí Petr Veselý, Bernadeta Babáková, Dominik Bárt a Zbyněk Fišer. Za dramaturgií dle všeho stojí Libor Staněk II. a z pohledu člověka zběhlého v současném literárním provozu je to dosti cítit. Generační rozkročení čtoucíh, různost poetik a zároveň též uměleckých či humanitních oborů, jimž se dotyční věnují, slibuje intenzivní zážitek.

Zaměříme-li se ale na literární Brno jako takové, zjistíme, že co do diverzity básnického dění je na tom daleko lépe než přeplněná Praha, kde už na sebe ani nepokřikují redakce různých časopisů a čtení je během týdne zhruba patnáct. Nemusíme ani vzpomínat dávných holanistických setkání pod „vedením“ Víta Slívy nebo počátků umělecké skupiny Vítrholc v devadesátých letech (ačkoli zrovna tato skupina bude ještě zmíněna).

Je nutno říct, že vzniklo cosi jako brněnská básnická mapa. Nachází se na adrese www.brnopoeticke.cz a zahrnuje jak klasiky, tak i současné autorky a autory. Lze doporučit i video, za nímž stojí básník Pavel Zajíc a někdejší redaktor *Splav!u* a fotograf Šrámkovy Sobotky Jan Prokopius. Nalézt je můžete v seznamu videí na facebookové stránce Českého literárního centra. Co se offline kulturního života týče, bylo ještě relativně donedávna možné potkávat řadu básnických osobností v kavárně Švanda, jejíž provoz ovšem nepřekvapivě ukončil covid. Mezi další významná místa lze uvést například Ponavu, Skleněnou louku či magický podnik Hostimil. Samozřejmě nelze opomenout ani každoroční Měsíc autorského čtení, jehož letošním tématem je Island.

Za počín, který ovšem vzbudil největší rozruch na literární scéně, lze považovat zrod nové edice poezie s názvem *Mlat*. Ta vznikla v nakladatelství Větrné mlýny a řídí ji a rediguje Dominik Bárt – tedy ten, který vystoupí ve středu 6. 7. Edice se zaměřuje na debuty a není překvapivé, že se jedná zejména o brněnské či brněnsko-slezské básníky a básničky. Zatím byly vydány čtyři debuty, a to Anny Sedlmajerové, Kateřiny Koutníkové, Františka Hrušky a... Dominika Bárta. V případě *Mlatu* se jedná o sympatickou drzost, že člověk za edici odpovědný vydá sbírku sám sobě. Nejde totiž o vstup na scénu pouze jednoho konkrétního autora. I proto, že sbírka *Spodoby* Dominika Bárta byla vydána souběžně s *Převážnou dobou* Františka Hrušky, jde spíše o gesto samovolně zrozené

komunity, jíž je celkem jedno, co si o ní zbytek literárního provozu myslí. Ostatně tito dva pojali i rozhovor v časopise *Tvar* (9/2022) svérázně. Ačkoli měl Bárt zpovídat Hrušku, působí rozhovor spíše tak, že si ti dva spontánně povídali nad porcí jídla v asijské restauraci. Samotný název rozhovoru je pak víc než výmluvný: „To, že někdo něco napsal, neznamena nic...“

Není tak velkým překvapením, že právě Dominik Bárt – společně s Filipem Klegou, jenž má být další na řadě, co se týče debutu v *Mlatu* – navázal spolupráci s již zmiňovanou skupinou Vítrholc. S „původní“ sestavou kapely (například Karel Škrabal a Dalibor Mañas) je pojí především nadšení, chuť si dělat věci po svém a bez ohledu na ostatní, a zároveň velmi umně a originálně. A především s radostí ze samotného vystupování, což je v době, kdy stále ještě přetrvává nešvar vážných autorských čtení a vystoupení, kdy se nehodí ani odkašlání, důležité a osvěžující.

Autorka strážá tajemství a je pro Letnou bez stadionu.

Smutek nad spálenou švestkovou bublaninou

Imprese ▲ Kateřina Prášilová

Včera jsme v sokolovně byli svědky výstupu z projektu Dr. Ráchel Lewinski, která ve spolupráci s Divadlem Na tahu a Nejhodnějšími medvídky bádala po stopách prvorepublikového života v Klešicích mezi Polabím a Železnými horami. Tedy nejspíš. Tím výstupem byla divadelní inscenace *Klešice* podle textu Jana Žďárského, vojína z Klešic (a na to bych vzala jed). Ten zachycuje životy lidí stížených první světovou válkou – navrátilí legionáři se potkávají se svými ženami, všichni mají trochu máslo na hlavě (např. protože muži se chodili na frontě veselit za gejšami a ženy v Klešicích ubytovávaly italské vojáky v počestnosti především nijaké) a teprve se zabydlují v nově zřízené Československé republice. Doba je to evidentně zvrhlá – mezi hovory o báječných domácích nudlích a jedné osiřelé dívce, které se chtějí ujmout trochu všichni a trochu nikdo, se muži neustále vrací k tomu, jak je to hrozné vytahovat z ponorky mrtvolu bělejší než sníh a jak odporné musí být snažit se vyhrabat z jámy zasypané hašeným vápnem. Momenty, kdy tato slova plynou mužům z úst tak všedně, jsou zdrojem kruté komiky, zejména když si divák nestihne uvědomit, jak blížká je nelidskost války i nám o sto let později. Člověku se nad takovými věcmi ustrne srdce skoro jako nad spálenou švestkovou bublaninou.

Celé té lehké údernosti však škodí některé zahozené pointy a zašumlované repliky. Herecký soubor je až na tyto nedostatky ryze kultivovaný a přirozený. I díky tomu inscenace okouzluje velmi upřímným ochotnickým (sic!) půvabem, jehož dojem vyvolává mezigenerační rozkročení herců a zejména scénografie – hraje se před dvěma černými výkryty jen se základním mobiliářem postačujícím na světnici, náves i hospodu U Kulatý báby. Vzhledem k mystifikační povaze celého kusu (jak je u Dr. Lewinski již zvykem) jsem si pokládala otázku, zda si soubor dovezl

i basketbalový koš a kruhy pro navození pocitu setkání v jediném kulturním prostoru v obci, kde před *Klešicemi* vítali občánky a po skončení představení bude cvičit Sokol. Mystifikační hravost místy prosvítá zřetelněji, například když klešické ženy při tlachání otírají listy sváteční lípy, jejíž plastovost je jasně vidět i z poslední řady, a nepravost inscenace se tak přímo zhmotňuje. Anebo, samozřejmě, když jedné z žen chodí z fronty od manžela dopisy lásky kolísající mezi lyrickou vášní a rozervaným gestem vrženým na papír jako brutální polibek drtící rty i zuby. Kdo je asi tak psal...?

Autor je Rudolf Bouček.

Kašmír, křišťál, zlato

Raportáž ▲ Eliška Rybová

Mimo autorská čtení, vernisáže, divadelní představení a koncerty jsou pro Šrámkovu Sobotku typická i poetická odpoledne, která ji provází celých 66 let. Tyto tradiční procházky jsou většinou provázeny vystoupeními recitátorů, nejčastěji laureáty cen a účastníky soutěže Wolkrova Prostějova, včera i recitátorů přehlídky Dětská scéna. Jednotlivé výstupy probíhají po různých místech Sobotky, letos konkrétně na Anenském náměstí a na dvorku před kostelem sv. Maří Magdaleny. Poslední zastavení se mělo původně konat na farní zahradě, ale chloubu místních včelařů byla jiného názoru, a tak bylo přesunuto na zahradu Šrámkova domu.

Začátek poetického odpoledne se nesl především v duchu chaosu – leckteré účastníky potrápil zašifrovaný název místa srazu, jenž nepomohla odhalit ani umělá inteligence. Jen znalci kartografie se výsledně mohli dopátrat toho, že náměstíčkem u sv. Anny se myslí právě Anenské náměstí. Počet účastníků však tyto problémy nenaznačoval ani v nejmenším. V horkém odpoledni naštěstí všichni našli své místo ve stínu na pohodlných „podprdelácích“, které přinesla moderátorka celého odpoledne – Lada Blažejová. Po krátkém úvodu začal program houslovým vystoupením Sofie Anny Janebové, se kterou jsme se později setkali i jako s recitátorkou úryvku z knihy Ireny Douskové *Hrdý Budžes*. Následovala skvělá recitace Jana Janatky, který si připravil vtipný text o tom, jak může gramofonová deska narušit i upevnit rodinné vztahy. I přesto, že byl z recitátorů vůbec nejmladší, svým výkonem se ostatním hladce vyrovnal. Všechny výstupy byly o to hezčí, že na nás celou dobu dýchal duch místa z typických soboteckých roubených chaloupek kolem.

Dalším stanovištěm bylo prostranství před kostelem sv. Maří Magdaleny, kde se představila účastnice přehlídky Wolkrův Prostějov Alice Knoblochová se svým dramatickým textem od Franze Kafky. Opět zahrála Sofie Anna Janebová a zlatým hřebem tohoto setkání byly laureátky cen Wolkrova Prostějova – Alžběta Rajchlová s výběrem básní ze sbírky *Les* a Eliška Nedvědová s neskutečným výstupem o *Smrtholce* od Lucie Faulerové. Musím vyzdvihnout zejména Eliščin výkon, neboť mě nenechala se ani na chvíli odtrhnout. Dokázala udržet napjatou atmosféru příběhu především díky promyšlené dikci, užívání mimiky i práci s hlasem. Osobně na mne nejvíce zapůsobila její práce s pohledem. Vždy jsem měla zato, že při recitaci je třeba po celou dobu pohledem navazovat kontakt s divákem. Eliška mi dnes dokázala, že udržet diváka v pozoru a ve sdíleném pocitu lze i přes jeho přerušování. V průběhu celého vystoupení jsem měla pocit, že jsem nějakým způsobem součástí příběhu, že jsem tam a sleduji ho z bezprostřední blízkosti.

Celá akce byla zakončena nezvyklým představením tvořeným kombinací fyzického divadla a krátkých slovních nebo jen zvukových výjevů, v němž jsme se setkali s téměř všemi účinkujícími. Hudební doprovod ve formě bubnu a flétny pak jen doplňoval celkovou dramatickostí představení na pomezí komedie dell'arte a hlasové projevy upřesňovaly průběh děje.

I letos poetické odpoledne napomohlo protnutí soboteckých uliček a přírody s uměním a kulturou a toto prolnutí o to více nabízelo divákům poznat genia loci místního prostředí. Jak bylo řečeno v divadelním představení, byl to samý „kašmír, křišťál a zlato“.

Autorce je líto, že nezahlédla včelí roj.

Postšrámek aneb z nikdy nevydaných textů Fráňových

Seriál ▲ Marie Ferynová

Všichni víme, proč se Šrámkova Sobotka jmenuje právě tak, jak se jmenuje. Mnozí z nás také ví, na čí popud byla založena. Je též dost dobře možné, že řada z nás

od něj přečetla takřka všechno, co kdy napsal. Proč ono takřka? Je to jednoduché – v loňském roce v nakladatelství Officina Praga vyšel soukromý tisk s prostým názvem *Fráňa Šrámek*, pod nímž je jako autor samozřejmě podepsán ten, jehož bustu, dům a třeba i obuv vídáme každý rok v prvním červencovém týdnu.

Tiráž sděluje, že za knihou stojí Lukáš Prokop, který knihu připravil k vydání. Korekturu obstarali Jiří Kettner a Vojtěch Staněk a o grafickou část díla se postaral Jaroslav Tvrdoň. Podíváme-li se na stránky nakladatelství, zjistíme, že kniha, kterou bude autorka tohoto článku v následujících řádcích, článcích a dnech rozebírat, není v portfoliu Officina Praga ničím ojedinělým. Nakladatelství se může pyšnit tituly od takových jmen, jako je Petr Borkovec či S. d. Ch.

Nicméně ke knize samotné. Formálně je psána ve volném verši, v jistých případech dokonce tak volném, že kdyby nebylo grafického záměru autora, mohlo by jít o básnickou prózu. Je patrné, že se jedná o básně z pozdních (či skoro až posledních) let Šrámkova života. V tomto věku nezřídka autoři sumarizují nejen svůj básnický život, vytvářejí paměti, pracují na souborných vydáních celého svého díla. Také ovšem aktivně píší a vydávají – skoro „jakoby nic“. Pokud bychom měli knihu *Fráňa Šrámek* přirovnat ke konkrétním dílům dalších českých autorů či autorek, lze namátkou uvést například poslední sbírky Karla Šiktance či knihu *Teorie spolehlivosti* od Ivana Diviše. Proč tak široké žánrové i autorské rozkročení? Je to jednoduché – obsahově autor obchází svůj sobotecký dům, vztahuje se k životní družce, kterou ovšem tituluje pouze a jen Hrdličková, ovšem nevzdává se ani účasti na veřejném životě. A vzhledem k tomu, že řada básní je datována ke konci třicátých let či počátku let čtyřicátých, je jasné, jaká společenská témata budou v knize reflektována.

Hned na začátku názvu tohoto článku je užít termín *postšrámek*. Proč zrovna tento termín, když v roce 1933 vydává sbírku *Ještě zní* a v roce 1945 pak vychází kniha *Rány, růže?* Celá „eponymní“ kniha je totiž jak formálním, tak poetickým vybočením ze Šrámkova básnického stylu. Delyrizované a depoetizované texty této sbírky zvláštním, uhrančivým způsobem smazávají rozdíl mezi Šrámkem autorem a Šrámkem člověkem. Kniha *Fráňa Šrámek* ovšem není žádným testamentem či hořkým lamentem, ba naopak. Autor (či lyrický subjekt) je v této sbírce tak živý, jak v dané

době jen může být. Ke zmiňované *Teorii spolehlivosti* tak zaujímá pozici skoro až antagonistickou. Ve srovnání s dalšími válečnými sbírkami je pak naprosto civilistním vybočením, uhrančivým a zvláštním – zejména proto, že kupříkladu atentát na nedaleké sídlo gestapa jako by nebyl výkonem heroickým, ale nutnou pěnou dní dožívajícího páru Šrámka a Hrdličkové. A vzhledem k tomu, že texty uvedené ve sbírce nebyly až dosud vydány, lze je opravdu za jistého postšrámka považovat. Ostatně v úvodním slově, kterým se celá kniha otevírá, je k nim stroze uvedeno, že Šrámek pocíťoval „strach z odvety, ale i nepříjemných poct a vyznamenání“. Tudíž texty skryl a „raději přijal všeobecně přijímaný postoj, že během války nevycházel“. Prameny, ze kterých jsou tato slova čerpána, ovšem úvodní slovo nezmiňuje, tudíž se lze jen dohadovat o jejich pravdivosti a skutečné Šrámkově motivaci.

Vzhledem k tomu, že se jedná o soukromý tisk a sbírka je obtížně dostupná (autorka tohoto článku však zná sídlo nakladatelství), budou následující části seriálu pojednávat zejména o konkrétních rysech sbírky. Není překvapením, že dojde i na genia loci Sobotky, která je v knize hojně zastoupena. Přeji čtenářům a čtenářkám objevné čtení a slibuji, že se kniha na festivalu fyzicky objeví.

Autorka má vřelý vztah k Hrdličkové.

O mûrách a koťatech

Imprese ▲ Klára Krásenská

Do nedělní noci se sestupuje piánovými, vlastně klávesovými kroky. Stíny v koruně platanu nad pódium se přelévají ve větru, hraje se stínová píseň – píseň hebkého, teskného stmívání. Přivolá déšť, myslím si, a bude teplý, bude to déšť smíření. Noční hmyz se zvětšuje a malátní. Dožaduje se světla, i Jan Burian ve slamáku se ho dožaduje. Žádat světlo – trochu vyčítavě, trochu žoviálně, vlastně stydlivě. Žádat světlo je tanec a hra – o přiznání, že je černá tma, pohyb oslepeného je ale pohybem vzdoru napnutým k nové struktuře nasměrování. Jan Burian zpívá podobně, ale nejen na protest, nejen z lítosti, že už se čehosi nedostává („hlazení, co už se nedělá...“). Rozehrává hru lehkých a těžkých kroků na připomínku toho, co stále ještě lze, co nikdy nepřestalo existovat, k čemu se člověk může vzepnout, ačkoli ho „noc přežvykuje v černý tlamě“. I noční taneček múry nad publikem, taneček k pobavení a sebezapomnění (nebo zapření?), se může dožadovat přiblížení ke světlu, k urputnému a umanutému životu. Na závěr Burian odříkal báseň. Zapomněla jsem ji, tak jako on zapomněl svou první, ale byla trochu tíživá a trochu žertovná a končila veršem o kotěti – i to byl protestsong.

Autorka nachází zalíbení v koťatech i mûrách.

Raport! jde s dobou!

Experiment ▲ Redakce prostřednictvím OpenAI

Následující text vznikl díky volně přístupnému rozhraní umělé inteligence (AI) ze stránky openai.com. Je lepší člověk, nebo neuronová síť? V poslední rubrice si neklademe za cíl odpovědět na tuto čím dál palčivější otázku, jen chceme prozkoumat možnosti a limity počítačem generovaných textů. Druhé zadání znělo: napiš v češtině povídku o vzpouře soboteckých veganů, kterým chybí veganská strava v pizzerii Maštal. Výsledek je níže.

Vegani sobotečtí se bouří. Mají hlad a chybí jim veganská strava v pizzerii Maštal. Před několika dny se rozhodli, že už nebudou jíst nic, co pochází z živočišného mléka, vejce, medu nebo jiných produktů. Pizzerie Maštal se stala terčem jejich hněvu, protože jim nabízí pouze pizzu s živočišnými produkty. Vegani říkají, že to není fér a že by měla být nabízena také veganská pizza. Pizzerie se názoru veganů nechce přizpůsobit, a tak se rozhodli, že budou protestovat. Před pizzerií se každý den sešli a skandovali: „Vegani chtějí pizzu!“

RYZE AVANTGARDNÍ PRAVIDELNÁ OBČAS RÝPAVÁ TISKOVINA!

Redakce: Marie Ferynová, Jan Henyš, Ondřej Chaloupecký, Vojtěch Jandera, Vojtěch Kouřil, Klára Krásenská, Laura Makovičková, Kateřina Prášilová, Eliška Rybová, Martina Rybová, Barbora Schneiderová, Ondřej B. Vinš

Všechny fotografie tohoto obšťastníku s láskou fotografuje

© kdo se nachomýtně

Vychází v Sobotce během 66. ročníku festivalu Šrámkova Sobotka. Cena 15 Kč.

Vydává spolek SPLAV!,

U Studánky 5, 170 00 Praha 7,

IČ 26674122. MK ČR E 15812

Časopis *Raport!* vychází za finanční podpory Státního fondu kultury.

raport.redakce@gmail.com

CC BY-NC-ND 4.0